

ФАКУЛТЕТ ЗА ЗЕМЈОДЕЛСКИ НАУКИ И ХРАНА - СКОПЈЕ

Предмет: Аграрна политика; 3+2+2; 6 (шест) кредити

***МУЛТИЛАТЕРАЛНИТЕ ТРГОВСКИ
ПРЕГОВОРИ И ЛИБЕРАЛИЗАЦИЈА НА
МЕЃУНАРОДНАТА ТРГОВИЈА
(ГАТТ, СТО)***

Проф. д-р Драги Димитриевски

Мотивација

Временски преглед на аграрната политика

- ▶ **Слободната трговија наспроти владиното влијание на пазарите**
 - ▶ **Ограничување на меѓународната трговија**
 - ▶ Аргументи за ограничување на трговијата
 - ▶ Видови на ограничувања
 - ▶ **Царински (тарифни) трговски бариери**
 - ▶ **Нецарински (нетарифни) трговски бариери**
 - ▶ **Нарушувања во трговијата со национални политики за поддршка**
 - ▶ **Либерализација на меѓународната трговија во земјоделството**
 - ▶ Поим либерализација и почетоци на либерализацијата
 - ▶ ГААТ (GAAT)
 - ▶ Уругвајска рунда, СТО (WTO) и Земјоделски договор
-

Слободната трговија наспроти владиното влијание на пазарите

- ▶ **Слободната трговија на база на користење на компаративната предност ја подобрува економската благосостојба**
- ▶ **Владите често влијаат на пазарите, тоа посебно важи за земјоделството, кое во сите држави и во различни развојни степени е под посебна заштита на државата.**
- ▶ **Задача на економиката на земјоделството, е да придонесува кон разбирање на ефектите на владините интервенции и со тоа да ги подржува нивните одлуки.**

Ограничување на меѓународната трговија

➤ **Аргументи за ограничување на трговијата**

- *Работни места*
- *Национална безбедност*
- *Млада стопанска гранка*
- *Нефер конкуренција*
- *Стратегија при преговарања*

Ограничување на меѓународната трговија

- **Даночни оптеретувања – царински (тарифни) трговски бариери**
- **Нецарински (нетартифни) трговски бариери**
- **Национални политики за поддршка и трговија**
- **Либерализација на меѓународната трговија-**

Даночни оптеретувања – царински (тарифни) трговски бариери

- **Царината претставува пазарно ограничувања во вид на паричен износ кој се плаќа за стока која ја минува националната граница**
- **Видови на царина според намена на стоката:**
 - Увозна
 - Извозна
- **Видови на царина според примената (пресметката)**
 - „Ад валорем“ – кога се утврдува како процент од цената на стоката
 - Специфична царина – паричен износ по единица производ (кг, тон, парче ...)
 - Сложена царина – комбинација од двете

Нецарински (нетарифни) трговски бариери

- **Квоти: апсолутно квантитативно ограничувања при увоз или извоз**
 - Силно ја нарушуваат трговијата
 - Може да бидат *увозни* или *извозни*
- **Технички, административни и други регулативи за ограничување на трговијата**
 - Безбедносни регулативи
 - Санитарни, хигиенски и фитосанитарни и ветеринарни регулативи (регулативи за безбедност на храна)
 - Регулативи за обележување (етикетирање) на производот

Нарушувања во трговијата со национални политики за поддршка

- ▶ Улогата на националните политики;
 - ▶ Домашна поддршка – со директен буџетски трошок;
 - ▶ Субвенции во една гранка која е вклучена во извоз или увоз;
 - ▶ Ограничување на увоз – без буџетски трошок;
- ▶ Улогата на субвенциите:
 - ▶ Го зголемуваат домашното производство/ понудата:
 - ▶ Во земја извозник го **зголемуваат извозот**;
 - ▶ Во земја увозник **го намалуваат увозот**;

Пазарот со земјоделски производи – силно конкурентен (слободен)

- Земјоделството - пазар на потполна конкуренција;
 - ▶ Голем број производители/понудувачи;
 - ▶ Слаба пазарна моќ на производителите;
 - ▶ Решение: Нови структури – улогата на агробизнисот (задругите);

Либерализација на меѓународната трговија во земјоделството

- ▶ Поим либерализација;
- ▶ Почетоци на либерализацијата;
 - ▶ Затворање на пазарите во 30-тите;
 - ▶ Тренд на напуштање на секторот;
- ▶ ГАТТ – настанок, цели и задачи
 - ▶ 30 октомври 1947 (23 држави)
 - ▶ 45.000 царински стапки
 - ▶ Стапува на сила на 30 јуни 1948 година
 - ▶ Меѓународна мултилатерална конвенција;
 - ▶ Задача: взаемно давање максимални можни повластувања помеѓу државите потписнички, со цел да се укинат квантитативните ограничувања;

Либерализација на меѓународната трговија во земјоделството

- ▶ Рунди на преговори за либерализација
 - ▶ Рунда: циклус на преговори кои завршуваат со потпишување на трговски договор за редуцирање на царински и нецарински бариери;
 - ▶ Три фази на рундите на преговори:
 - ▶ Прва фаза (1947-51), замрзнување на царините;
 - ▶ Втора фаза (1959-79), редуцирање на царинските стапки;
 - ▶ Трета фаза (1986-94), проширување на општата спогодба со други области: интелектуална сопственост, услуги, капитал и **земјоделство**;

ГАТТ-хронологија на рунди на преговори

Година	Место и назив	Предмет на преговори	Бр. на учесници
1947	Женева – Хаванска рунда	Царини	23
1949	Анеси (Франција)	Царини	13
1951	Торган (GB)	Царини	38
1956	Женева	Царини	26
1960/61	Женева – Дилонска рунда	Царини	26
1964/67	Женева – Кенедиева рунда	Царини и анти-дмпинг мерки	62
1973/79	Женева – Токиска рунда	Царини и нецарински ограничувања	102
1986/94	Женева – Уругвајска рунда	Царини, нецарински ограничувања и ...	123

Уругвајска рунда

- ▶ Започнува во 1986 (Пунта Дел Есте – Уругвај)
 - ▶ Фокус: елиминација на царински и нецарински ограничувања и воспоставување на јасни, недвосмислени и применливи меѓународни трговски правила
- ▶ Се одвиваат во сложени меѓународни односи
 - ▶ Претходни редукции на царински стапки;
 - ▶ Економски рецесии од крај на 70-ти и почеток на 80-ти;
 - ▶ Креирање на нови форми на заштита на државите од меѓународна конкуренција;
 - ▶ Билатерални договори на државите од западна Европа со САД;
 - ▶ Протекционистичка аграрна политика:
 - ▶ Пораст на производството;
 - ▶ Зголемување на извозни вишоци и залихи;
 - ▶ Пад на цената на земјоделско-прехранбените производи;
 - ▶ Заштита на трговијата на земјоделско-прехранбените производи: 70% ЕЕЗ; 80% Шведска; 102 Норвешка; 107 Швајцарија;

Уругвајска рунда

- ▶ Комплексност во трговијата – нови сектори
 - ▶ Услуги;
 - ▶ Интелектуална сопственост, инвестиции;
- ▶ Очекување за вклучување на националните аграрни политики
 - ▶ Реформа кон поотворен систем на трговија;
- ▶ Однос САД/ЕЕЗ (различни економски интереси):
 - ▶ Елиминирање на извозни субвенции за земјоделски производи (САД);
 - ▶ САД прифаќа целосна либерализација на земјоделски производи доколку се либерализираат услугите

Уругвајска рунда

▶ Резултати:

- ▶ Намалени увозните царини во просек за 36%;
- ▶ Заменет системот на квоти за текстил со царини до 2005;
- ▶ Донесени правила за трговија со услуги;
- ▶ Согласност за заштита на интелектуалната сопственост:
 - ▶ правилници за за патенти, трговски марки, брендови и трговски права;

▶ Земјоделство:

- ▶ Намалување на извозните субвенции за 36% до 2001;
- ▶ Намалување на количеството на субвенционирани земјоделско-прехранбени производи кои се извезуваат;
- ▶ Конверзија на сите квоти, увозни дозволи и др. Увозни ограничувања во царински стапки кои ќе се намалуваат;
- ▶ Најзначајно: мултилатералните трговски преговори добиваат институционална структура:
 - ▶ **Светска Трговска Организација – СТО (WTO);**

Светска Трговска Организација: СТО

- ▶ Официјално формирана: 1 јануари 1995;
- ▶ 164 членки (јули, 2016),
- ▶ РМ членка од 4-ти април 2003 год.;
- ▶ Принципи:
 - ▶ Недискриминација;
 - ▶ Отвореност (намалување на трговски бариери);
 - ▶ Предвидливост и транспарентност;
 - ▶ Повеќе конкуренција;
 - ▶ Повеќе бенефиции за неразвиените земји;
 - ▶ Заштита на животната средина;

СТО и земјоделството

- ▶ Земјоделството во ГАТТ;
 - ▶ УР – прв мултилатерален договор во секторот;
 - ▶ Земјоделски договор од 2000 година;
 - ▶ Цел: реформа на трговијата во секторот и да ги направи политиките повеќе пазарно ориентирани

СТО и земјоделството

- ▶ Земјоделски договор од 2000 година –три пунктови на дејствување;
 - ▶ Пристап на пазарот;
 - ▶ Домашна подршка;
 - ▶ Извозни субвенции;

Земјоделски договор: пристап на пазарот

Развиени земји

6 год: 1995-2000

Земји во развој

10 год: 1995-2004

Царини

Просечно намалување за сите земјоделски производи

-36%

-24%

Минимално намалување по производ

-15%

-10%

Домашна подршка

Вкупен АМС намалување за секторот (базен период: 1986-88)

-20%

-13%

Извоз

Вредност на субвенциите

-36%

-24%

Субвенционирани количини (базен период: 1986-90)

-21%

-14%

Земјоделски договор: домашна подршка

- ▶ Принцип: нешто можеш нешто не;
 - ▶ Главна причина: домашните субвенции предизвикуваат поголемо производство;
 - ▶ Доведува до анулирање на увозот;
 - ▶ Потребен е извоз: извозни субвенции;
 - ▶ Договорот прави разлика во подршката:
 - ▶ Подршка што директно го стимулираат производството;
 - ▶ Подршка што нема директен ефект на производството;

Земјоделски договор: домашна поддршка

- ▶ Мерки поделени кутии (семафор):
 - ▶ Зелена кутија: дозволени;
 - ▶ Жолта (килибарна) кутија: забави - редуцирај;
 - ▶ Црвена кутија: забрането;
 - ▶ Модификација: зелена, сина и килибарна кутија;

Земјоделски договор: домашна поддршка

- ▶ Зелена кутија: без или со минимално влијание на трговијата;
 - ▶ Производно неврзани мерки (decoupled);
 - ▶ Исклучиво буџетски трошок (без влијание на цените и потрошувачите):
 - ▶ Истражување, образование, контрола на болести, советодавни услуги, инфраструктура, безбедност на храна;
 - ▶ Животна средина;
 - ▶ Регионален развој;

Земјоделски договор: домашна поддрка

- ▶ Жолта (килибарна) кутија;
 - ▶ Мерките вршат дисторзија на производството и трговијата;
 - ▶ Ценовни субвенции и субвенции врзани со производството;
 - ▶ Вкупните субвенции се ограничени:
 - ▶ Принцип „**de minimis**“ : вкупната поддршка неможе да изнесува повеќе од 5% од вредноста на производот (10% за земјите во развој и неразвиените);
 - АМП: агрегатни мерки на поддршка;

